

Hoe langer deze toestand voortduurt des te meer zal de boom daaronder lijden. Een belangrijke verarming in de blad(naald)-tooi is reeds zichtbaar. Financiële perikelen rondom het bouwplan zullen ongetwijfeld vertraging in de uitvoering opleveren. Te hopen is dat onze moerascypres daarvan niet het slachtoffer wordt.

V.

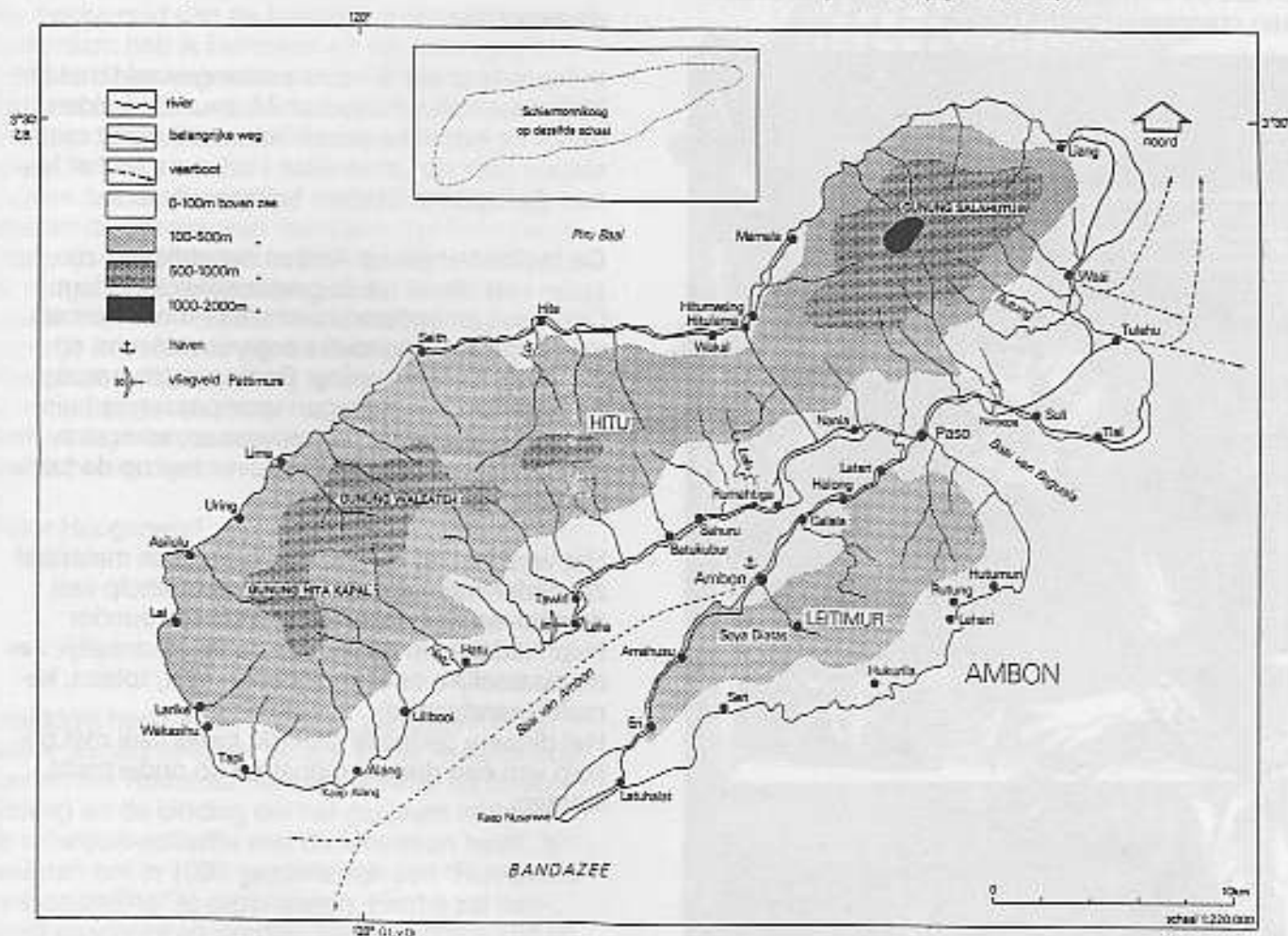
DE RUMPHIUS BIOHISTORISCHE EXPEDITIE

voorbereiding

Op 11 juli sprak ik met een goedgehumeerde Hermann Strack over de positieve ontwikkeling van zijn plannen voor de Rumphius expeditie. Eind dit jaar gaat deze bijzondere expeditie van start naar het eiland Ambon, waarvoor het idee ruim 2 jaar geleden bij Hermann geboren werd, na het lezen van het boek van G. Ballintijn: Rumphius de blinde ziener van Ambon. Andere beschikbare literatuur over Rumphius gaf Hermann's plan meer vorm. Contacten met het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden, waar voldoende ervaring in huis was na de recente Snellius-expeditie, maakten Hermann en ingewijden nog enthousiaster.

In Leiden had zich net iemand gemeld met de mededeling voor enkele jaren naar Ambon te vertrekken, Cees Heij, ook voor Hermann geen onbekende: met een bruggehoofd op Ambon werden de plannen steeds concreter, en werd de basis steeds hechter. Een plan werd opgesteld en met behulp van experts getoetst op haalbaarheid; een stichting werd in het leven geroepen: de Stichting tot Bevordering van Biohistorisch Onderzoek, met Dr. Wim Backhuys als voorzitter. Nu werd het tijd om te zorgen voor een financiële basis!

Op grond van de gemaakte plannen, de doelstelling, en een gedegen begroting, kwamen de toezeggingen binnen. Een bijdrage van het Greshoff's Rumphius Fonds, dat onderzoek op de Molukken stimuleert; een toezegging van het Rotterdams Natuurhistorisch Fonds; een financiële ondersteuning van de Indonesische luchtvaartmaatschappij Garuda in de vorm van tickets voor gereduceerde prijs en van bagage-faciliteiten; de mededeling van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden garant te staan voor alle kosten om het verzamelde materiaal te conserveren, te verpakken en naar Nederland te krijgen; en tot slot een doorslaggevende subsidie van het Prins Bernhardfonds ter vergoeding van de kosten voor huisvesting en vervoer over land en zee ter plaatse (op Ambon).

EQUIDISTANTE KOGELPROJECTIE verspreiden 4° en 21° N.B.

Kaart van Ambon: het expeditiedoel

doel

De expeditie gaat naar Ambon met een biohistorisch doel, een dubbel doel dus: een onderzoek van mariene-biologie in het heden, met de opzet een vergelijking te trekken met het verleden.

Aan de hand van het werk van Rumphius "Amboinsche Rariteitkamer" uit 1705, zullen systematisch alle vindplaatsen worden onderzocht waarvan de gegevens al eerder, aan het eind van de 17e eeuw, zijn verzameld. Hoewel materiaal van alle marien-biologische disciplines zal worden verzameld, zal in de historische vergelijking de nadruk liggen op Mollusca (weekdieren), Echinodermata (stekelhuidigen) en Crustacea (schaaldieren).

De historische vergelijking zal uitsluitend plaatsvinden met de tekst en tekeningen uit de "Amboinsche Rariteitkamer"; de collectie die aan het werk van Rumphius ten grondslag ligt, is nimmer als zodanig getraceerd, en mogelijk door Rumphius zelf al opgedeeld en "naamloos" verspreid onder een aantal 18e-eeuwse Europese samenstellers van rariteitenkabinetten.

In dit verband moet opgemerkt worden, dat ook de tropische mollusken-collectie van ons Museum soorten bevat met als vindplaats: Molukken, en dat de werkelijke lokaties en data voor altijd een vraagteken zullen blijven.

Rumphius wordt in 1627 in Hanau in Duitsland geboren als Georg Everhard Rumpf, treedt in 1652 in dienst van de Verenigde Oostindische Compagnie, en belandt via Batavia op Ambon. Tijdens zijn loopbaan als onderkoopman (1657) en als koopman (1662) maakt Rumphius een systematische studie van de Ambonese flora en fauna.

Door het noodlot geteisterd, verliest Rumphius in 1670 zijn gezichtsvermogen, en komen in 1674 zijn vrouw en jongste dochter om het leven tijdens een zware aardbeving.

In 1687 gaat tijdens een brand een groot gedeelte van zijn manuscripten en studiemateriaal verloren, terwijl het originele manuscript van zijn belangrijkste werk, het "Herbarium Amboinense", in 1692 aan boord van één van de V.O.C.-schepen verloren gaat.

Op 15 juni 1702 sterft Rumphius en 3 jaar na zijn dood verschijnt de "Amboinsche Rariteitkamer", in 3 delen, met totaal 340 bladzijden tekst en 60 platen.

Door zijn systematische aanpak en zijn betrouwbare ecologische en biologische waarnemingen mag Rumphius wel beschouwd worden als de grondlegger van de mariene biologie in de Maleische Archipel.

de expeditie

In Nederland wordt nauw samengewerkt met het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden, terwijl de expeditie vanuit Indonesië wordt ondersteund door de Universitas Pattimura en het Marien Biologische Station, beide op Ambon.

De faciliteiten die op Ambon beschikbaar zijn, bestaan niet alleen uit de persoonlijke inzet van Cees Heij en andere universiteits-medewerkers, maar vooral uit logistieke organisatorische en materiële ondersteuning. Denk aan laboratoria en werkruimte, het zorgen voor passende huisvesting, personeel, duikapparatuur, compressoren, vervoer over land en over zee op de juiste plaats en tijd, etc. etc.

Het verzamelen van marien-biologisch materiaal zal onder water plaats vinden met behulp van snorkel- en duikapparatuur, alsmede zonder hulpmiddelen, in de littorale zone, afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden (slik, rotsen, koraalrif, zandstrand).

Het diepere gedeelte (25-100 meter) zal met behulp van een dreg bemonsterd en onderzocht worden.

Rumphius (1627 - 1702)

Interessant hierbij is ook een gelijktijdig linguïstisch onderzoek, uit te voeren door Indonesische studenten bij de plaatselijke bevolking, naar een vergelijking van de door Rumphius gebruikte Ambonese en Maleise benamingen, en de huidige lokale namen. Even interessant is een onderzoek naar de invloed van de huidige dagelijkse vervuiling veroorzaakt door 200.000 inwoners van de stad Ambon op het mariene leven, afgezet tegen de gegevens die Rumphius 300 jaar geleden verzamelde in dezelfde omgeving zonder milieubelastende factoren.

Het uit Nederland vertrekkende team zal uit 8 experts bestaan: Hermann Strack als expeditieleider, Dr. Wim Backhuys, bioloog, aangevuld met o.a. afgevaardigden van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden en het N.I.O.Z. op Texel, allen bioloog of bioloog/duiker, aangevuld met een ervaren fotograaf/duiker.

de resultaten

Na afloop van de reis zal een algemeen verslag verschijnen, met foto's en een algemene eerste indruk van het verzamelde materiaal en de kwaliteit ervan; in een later stadium zullen wetenschappelijke publikaties volgen.

Als bestuurslid van de Vereniging Natuurmuseum Rotterdam heb ik Hermann en zijn teamgenoten namens de medewerkers van het Museum, en namens de leden en donateurs van de Vereniging een uiterst succesvolle expeditie toegewenst.

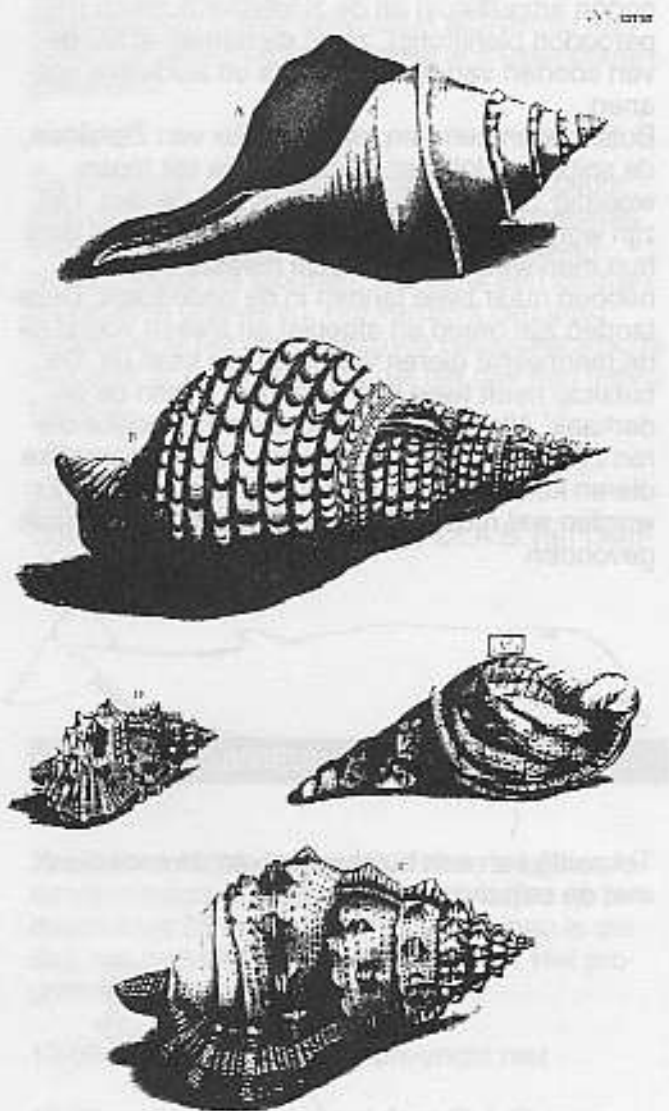
Gezien het "Rotterdamse" karakter van de expeditie en de banden van Hermann met het Natuurmuseum te Rotterdam heb ik Hermann gevraagd de mogelijkheid te overwegen om in samenwerking met het Museum een museaal vervolg aan zijn expeditie te geven door een Ambon- of Rumphius-tentoonstelling te organiseren. Ik hoop dat de resultaten van de expeditie zo'n toekomstige tentoonstelling in ons Museum zullen rechtvaardigen.

Peter Hoogerwerf

Inmiddels heeft er een overleg plaatsgevonden tussen expeditie-leider Strack en de museumstaf. Gezien het Rotterdamse karakter van de onderneming en de binding die het museum middels de schelpen-collectie met de Molukken heeft, is besloten om in 1992 gezamenlijk een "Rumphius-tentoonstelling" te organiseren. Hierbij zal aandacht geschonken worden aan Rumphius zelf en (de resultaten van) de expeditie.

Indien u op de hoogte wenst te worden gehouden van het verloop van de expeditie, ervaringen en resultaten, en indien u bereid bent tot een deel-sponsorschap, dan kunt u contact opnemen met Hermann Strack, Nobelstraat 101b, 3039 SL Rotterdam, tel. 010 - 4652705.

REDACTIE

Eén van de vele platen uit Rumphius' Amboinsche Rariteitkamer